

İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRETMENLERİNİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Ferudun SEZGİN

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, , Ankara, Türkiye.

İlk Kayıt Tarihi: 03.03.2011

Yayına Kabul Tarihi: 17.02.2012

Özet

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesidir. Araştırmaya Ankara merkezinde yer alan ilköğretim okullarında görevli 347 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin belirlenmesi için 'Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği III-R' kullanılmıştır. Verilerin analizinde Bağımsız Gruplar İçin t-Testi ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık toplam puanlarının cinsiyet ve branş değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, psikolojik dayanıklılık ile yaş ve mesleki kıdem arasında anlamlı ilişkiler yoktur. Bu bulgular, öğretmenlerde psikolojik dayanıklılığın farklı kişilik özelliklerinin yanında kişisel ve örgütsel değişkenlerle ilişkilendirilerek araştırılması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: İlköğretim okulu, öğretmen, psikolojik dayanıklılık, demografik değişken, stres, mesleki tükenmişlik

INVESTIGATING THE PSYCHOLOGICAL HARDINESS LEVELS OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Abstract

The purpose of this study was to investigate the psychological hardiness levels of primary school teachers according to their some demographic variables. A total of 347 teachers employed in the primary schools in Ankara participated in the study. 'Personal Views Survey III-R' was used to determine teachers' psychological hardiness. Independent Samples t-Test and Pearson Product-Moment Correlation Coefficient were performed to analyze the data. Results revealed that the total scores of teachers' psychological hardiness did not vary depending on their variables of gender and branch. However, psychological hardiness was not significantly related to both age and years of experience. These findings give rise to the need for further research contributing to the relationships of teacher hardiness to both different personal and organizational variables as well as personality characteristics.

Keywords: Primary school, teacher, psychological hardiness, demographic variable, stress, occupational burnout

1. Giriş

Son yıllarda, davranış bilimleri alanında psikolojik dayanıklılık kavramı stresi azaltan ve olaylarla başa çıkma becerisini destekleyen bir kişilik özelliği olarak yoğun ilgi çekmektedir (Judkins ve Rind, 2005; Klag ve Bradley, 2004; Maddi ve diğ., 2006; Maddi ve Khoshaba, 1994; Morrissey ve Hannah, 1986). Bu ilgi gerek kavramsal çözümleme gerekse araştırma boyutunda kendini göstermektedir (Lambert ve Lambert, 1999). Bununla birlikte, bu kavramın tanımlamasının ve ölçümünün yeniden düşünülmesine gerek duyulduğu yönünde bir anlayışın bulunduğu söylenebilir (Klag ve Bradley, 2004).

Psikolojik dayanıklılık ile zihinsel sağlık arasındaki ilişkiyi (Maddi ve Khoshaba, 1994), psikolojik dayanıklılığın stres ve hastalığındaki rolünü (Klag ve Bradley, 2004), dayanıklılık, iş stresi ve stres azaltma stratejilerini (Lambert ve diğ., 2003), ergenlerde psikolojik dayanıklılığı (Morrissey ve Hannah, 1986), uyum, başa çıkma ve psikolojik iyi olma bağlamında psikolojik dayanıklılık kavramını (Lambert ve Lambert, 1999), sosyal fayda, yabancılaşma ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi (Leak ve Williams, 1989), lisans öğrencilerinin akademik başarısı ile dayanıklılığı (Sheard ve Golby, 2007) ve iyi olmaya yönelik psikolojik dayanıklılığı (Terzi, 2005) konu alan bazı çalışmalarda psikolojik dayanıklılık önemli bir kişilik özelliği olarak incelenmiştir. Bununla birlikte, psikolojik dayanıklılık çocuk, ergen, yetişkin ve yaşlı gruplarında farklı araştırmalara konu olmuştur (Crowley, Hayslip ve Hobdy, 2003; Lambert ve Lambert, 1999). Bu araştırmalarda psikolojik dayanıklılık, bireyin günlük yaşamını etkileyen önemli bir özellik ve stresle başa çıkmada gerekli bir beceri olarak kabul edilmektedir.

Aşırı stres, hastalıklara ve gerginliğe yol açarak bireyin çalışma verimini ve etkililiğini azaltır (Norfolk, 1989). Stresle uygun şekilde başa çıkılmadığında, uzun dönemde üretkenliğin azalması, yaşamdan zevk alamama ve yakın ilişkilerden uzaklaşma gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkar (Baltaş ve Baltaş, 2000). Ayrıca, psikolojik dayanıklılık kavramı, stres ve tükenmişlik ile ilişkilendirilmektedir (Lambert ve Lambert, 1999). İş görenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyini artırarak stresle ve tükenmişlikle (özellikle duygusal tükenme) başa çıkmaya yardımcı olan örgütlerde, iş gücü kaybından doğan maliyetler azalır ve iş yaşamının kalitesi yükselir (Judkins ve Furlow, 2003). Bu bağlamda öğretmenlerde psikolojik dayanıklılık, mesleğin stresli yönleriyle baş etmeye yardımcı olabilir.

Psikolojik Dayanıklılık

Psikolojik dayanıklılık; bağlanma, kontrol ve güçlük olmak üzere üç boyuttan oluşan bir kişilik özelliğidir (Crowley ve diğ., 2003; Hanton, Evans ve Neil, 2002; Lambert ve Lambert, 1999; Lambert, Lambert ve Yamase, 2003; Maddi ve diğ., 2006; Maddi ve Khoshaba, 1994; Morrissey ve Hannah, 1986). *Bağlanma*, bireyin pasif bir biçimde olayların dışında kalmadan günlük olaylara dahil olması yoluyla gerçekleşen bir amaç ve anlam duygusu olarak görülmektedir. *Kontrol*, güçlüklerle karşılaşıldığında mutsuzluk hissetme yerine olayları etkileyecek, değiştirecek biçimde inanma ve bu şekilde

davranma eğilimidir. *Güçlük* ise, değişimin günlük yaşamın doğal bir parçası ve güvenliği tehdit eden bir unsur olmaktan ziyade gelişim için bir uyarıcı olduğu yönündeki inançtır (Maddi ve diğ., 2006). Bu özelliği nedeniyle psikolojik dayanıklılık, yaşamın stres yaratan olumsuz etkilerini azaltabilir ya da onlara karşı bir kalkan olabilir.

Psikolojik dayanıklılık düzeyi yüksek olan işgörenlerin daha başarılı ve etkili oldukları bilinmektedir (Maddi ve diğ., 2006). Dayanıklılığın bağlanma, kontrol ve güçlük boyutları, yaşanılan olaylara ya da mevcut duruma ilişkin algıyı değiştirerek stresin etkisini ılımlılaştırır, bilişsel değerlendirme ve başa çıkmayı etkileyerek stresli yaşam olaylarının olumsuz etkisini azaltır. Bireylerin bağlılık hissetmemeleri, kendilerini güçsüz görmeleri ve değişimi bir tehdit olarak algılamaları ise yabancılaşmaya neden olur (Lambert ve diğ., 2003). Stresi kontrol etmeyi öğrenerek bireyin neşeli, enerji dolu ve verimli bir hayat geçirebileceğini belirten Norfolk (1989), stresle başa çıkmayı öğrenen dayanıklı bireylerin, hayatın olumsuz yanları altında ezilmeden, getirdiği imkânlardan güvenle faydalanabildiklerini belirtmektedir. Psikolojik dayanıklılık, bireylerin stresle başa çıkmalarına yardımcı olarak onların zorlu yaşam koşullarıyla mücadele etmelerini (Judkins ve Rind, 2005; Lambert ve Lambert, 1999), yaptıkları işe ve çalıştıkları örgüte bağlanmalarını kolaylaştırır. Bu özelliği ile psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin örgüte bağlılık düzeyleri daha yüksek, örgütten ayrılma ya da örgütü terk etme eğilimleri daha düşük olur.

Psikolojik dayanıklılık, stresin olumsuz etkilerini azaltan ve hastalığa yol açan gerginliği önleyen bir kişilik özelliğidir. Buna göre, psikolojik dayanıklılığı yüksek bireyler, günlük etkinliklere ve işlerine daha fazla bağlanır, yaşamlarını denetim altında tutar ve beklenmedik değişiklikleri gelişme için bir fırsat olarak görürler. Dayanıklılık düzeyi düşük bireylerde ise, uzaklaşma, dışsal kontrol odağı ve değişikliğe karşı direnç görülür (Klag ve Bradley, 2004; Maddi ve Khoshiba, 1996). Kişisel iyi olmaya ilişkin bir dayanıklılık modeli sunan Terzi (2005) de, psikolojik dayanıklılığın stresle başa çıkmada yardımcı olan bir kişilik özelliği olduğunu belirtmektedir.

Dayanıklılık, bilişsel düzeyde iyimser değerlendirmeler ve kararlı başa çıkma eylemleri aracılığıyla stres verici günlük olayların etkisini azaltmaya yönelik kişilik temelli bir eğilimdir (Crowley ve diğ., 2003; Morrissey ve Hannah, 1986;). Dayanıklılık, bireylerin psikolojik sorunlarını azaltan ve daha sağlıklı olmalarına yardım eden kişisel bir özellik olarak görülebilir (Harrisson, Loïselle, Duquette ve Semenec, 2002). Bu yönüyle, psikolojik dayanıklılık kavramı varoluşçuluğa dayandırılır. Böyle bir yaklaşım, günlük yaşamın stresiyle başa çıktıktan sonra sağlıklı kalabilen bireylerin kendilerini hasta bireylerden ayıran bazı tutum, inanç ve davranışsal eğilimler gösterdiklerini kabul eder (Lambert ve Lambert, 1999).

Dayanıklılık, neden bazı bireylerin stresli yaşam olaylarıyla karşılaştıklarında daha fazla somatik ve psikolojik rahatsızlık geçirme riski taşırlarken, diğerlerinin sağlıklı kalabildiklerini açıklayan güçlü bir kişisel özellik olarak kabul edilebilir (Hanton ve diğ., 2003). Stresli olaylarla karşılaşan yüksek dayanıklılığa sahip bireyler, problem çözme

ve planlama gibi daha yaklaşımcı stratejileri kullanarak kaçınımcı stratejileri tercih etmezler. Bu nedenle, etkili başa çıkma becerilerine sahip dayanıklı bireyler, daha az stres yaşarlar ve daha az rahatsızlık belirtisi gösterirler (Klag ve Bradley, 2004). Üstelik, dayanıklı bireyler stresli yaşam olaylarıyla karşılaştıklarında, bunları kontrol etmek için aktif girişimde bulunurlar, deneyimi ya da yaşadıklarını ilginç ve değerli olarak görürler ve bu olayları öğrenme ve gelişim için bir araç olarak değerlendirirler (Hanton ve diğ., 2003).

Psikolojik dayanıklılığın geliştirilmesi, bireylerin örgüt ortamının stresiyle baş etme becerileri kazanmalarına yardımcı olur (Lambert ve diğ., 2003). İş görenlerin stres ve mesleki tükenmişlik gibi sorunlarla baş etmelerine yardımcı olunması ve iş yaşamının kalitesinin artırılması da, örgüt açısından önemli yararlar sağlar. Kontrol duygusu yüksek işgörenler, örgüte bir denge ve sinerji getirir. Ayrıca, güçlülerle baş edebilen işgörenler değişimle güdülenir ve bu durum örgüt için avantaj sağlar (Rudkins ve Furlow, 2003).

Öğretmenlerde Psikolojik Dayanıklılık

Okul ortamının ve işin stresli olması, öğretmenlerin iş doyumunu ve performansını olumsuz etkileyen bir unsurdur (Aydın, 2002; Balay, 2000). Öğretmenlerin önemli bir bölümü, öğretmenliği aşırı stresli bir meslek olarak görmektedir (Chan, 2003). Öğretmenlik, kişisel ya da örgütsel stres kaynaklarının öğretmen davranışını olumsuz etkilediği bir meslektir. Aşırı stres ise çoğu zaman mesleki tükenmişlik ve yabancılaşma ile ilişkilendirilmektedir (Azeem, 2010; Chan, 2003; Thomson ve Wendt, 1995). Yoğun stres altında bir öğretmenin mesleğinde başarılı olması güçtür. Öğretmenlerin psikolojik açıdan dayanıklı olmaları ve stres verici etkenlerden aşırı derecede etkilenmeden işlerini etkili şekilde yapmaları beklenir. Bu nedenle, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığının artırılması, mesleğin stresli yönleriyle baş etme ve tükenmişlik algısını engelleme adına önemli görülmelidir.

Olumsuz bir bakış açısıyla okul, diyalogun ve gelişimin nadiren desteklendiği, ağır işleyen, bürokratik bir örgüt ve çalışma ortamıdır. Okulların çoğunda, öğretmenler ve yöneticiler arasında mesleki iletişim ve etkileşimin zayıf olduğu kapalı bir iklim görülür (Thomson ve Wendt, 1995). Okulun bu tür olumsuz özellikleri, öğretmenlerin yabancılaşma ve duyarsızlaşma gibi duyguları yaşamalarının yanında, stresli durumlardan daha fazla etkilenmelerine neden olabilir. Sezgin (2010), ilköğretim okulu öğretmenlerinde psikolojik dayanıklılık ve örgütsel bağlılığı konu alan çalışmada, araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%56) psikolojik dayanıklılık düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Azeem (2010) öğretmenlerde dayanıklılık, katılım ve tükenmişliği ilişkilendirdiği çalışmada, dayanıklılığın bağlanma, kontrol ve güçlük boyutları ve toplam dayanıklılık puanlarının tükenmişliğin duyarsızlaşma boyutu ile negatif ilişkili olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca, dayanıklılığın bağlanma boyutu ve toplam dayanıklılık öğretmenlerin

mesleki tükenmişliğinin anlamlı yordayıcıları olarak bulunmuştur. Chan (2003), öğretmenlerde dayanıklılık, stres ve tükenmişlik arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında, stresin, pozitif ve negatif dayanıklılığın duygusal tükenme ve duyarsızlaşma üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu bulgulamıştır. Aynı çalışmada, öğretmenlerin kişisel başarı algıları üzerinde ise sadece pozitif dayanıklılığın anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Thomson ve Wendt (1995) ise, dayanıklılığın ve okul ikliminin aday öğretmenlerin algıladıkları yabancılaşmaya etkisini konu alan araştırmalarında, öğretmenlerin yabancılaşma düzeylerini iş doyum ve tükenmişlik ile ilişkili bulmuşlardır. Bununla birlikte, psikolojik dayanıklılığın yabancılaşmaya yol açan çalışma koşullarının olumsuz etkilerine karşı koruyucu olabileceği yönünde bulgular elde etmişlerdir.

Tükenmişlik düzeyi yüksek ilköğretim okulu öğretmenlerinin öğrencilere yaklaşım biçimlerini konu alan bir çalışmada, genel olarak tükenmişlik düzeyi yüksek öğretmenlerin mesleki yaşamlarında olup bitenleri kendilerinin kontrol edemeyeceği duygusuna sahip oldukları ve bir bıkmılık hissi yaşadıkları ifade edilmiştir (Karakelle ve Canpolat, 2008). Bireyin yaşadıklarını etkileyebilme gücüne sahip olduğunu düşünmesi, olayları etkileyebileceğine ve değiştirebileceğine inanması, dayanıklılığın kontrol boyutunun bir işlevi olarak görülmektedir (Maddi ve Khoshaba, 1994). Bu durumda, bir öğretmen iş hayatında karşılaştığı olayları kendisinin kontrol edemediğini düşünürse, işine ilişkin kontrol algısının zayıfladığı söylenebilir. Böyle bir düşünce, öğretmenin duyarsızlaşmasına ve başarısızlık hissi yaşamasına neden olabilir. Chan'a (2003) göre, bir kişilik özelliği olarak dayanıklılık düzeyi yüksek öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri daha düşüktür ve bu öğretmenler stresli durumlarla daha kolay baş edebilirler. Sezgin (2009) ise, psikolojik dayanıklılığı yüksek öğretmenlerin içselleştirme ve özdeşleşme boyutlarında örgütsel bağlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Psikolojik dayanıklılık konusunda yapılan bazı çalışmalarda yaş, eğitim, cinsiyet ya da hizmet süresi gibi bazı kişisel özelliklerin bireylerin dayanıklılık düzeylerine etkisi araştırılmış (Crowley ve diğ., 2003; Hannah ve Morrisey, 1986; Harrisson ve diğ., 2002; Klag ve Bradley, 2004; Maddi ve diğ., 2006) ve birbiriyle çok da tutarlı olmayan sonuçlar elde edilmiştir. Bu nedenle, dayanıklılığın çeşitli demografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi, bu kavramın daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabilir. Ayrıca, Türkiye'de de öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin belirlenmesine ve bunun demografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesine yönelik daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir. Öğretmenlerde psikolojik dayanıklılığın araştırılması, stresli bir meslek olarak kabul edilen öğretmenlik mesleğine ilişkin çeşitli çıkarımlar sunmak açısından önemlidir. Öğretmenlerde psikolojik dayanıklılığın demografik özelliklerle ilişkisinin incelenmesi, bu kişilik özelliğini destekleyen kişisel değişkenlerin belirlenmesine yardımcı olabilir. Bu çalışmada, ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin bazı demografik değişkenler ile ilişkisi incelenmektedir. Psikolojik dayanıklılığın cinsiyet ve branş değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Ayrıca, ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yaş ve mesleki kıdem ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma bulgularının, ilköğretim okulu öğ-

retmenlerinin psikolojik dayanıklılığının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı ve bu konuda ileride yapılacak araştırmalar için bazı çıkarımlar sunacağı düşünülmektedir. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri cinsiyet ve branş değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
2. İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile yaş ve mesleki kıdem değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?

2. Yöntem

Model

Bu araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Tarama modelinde tasarlanan araştırmalarda, mevcut bir durum olduğu biçimiyle betimlenmeye çalışılır (Karasar, 2009). Bu çalışmada, ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyet ve branş değişkenlerine göre farklılığı betimsel bir yaklaşımla incelenmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile yaş ve mesleki kıdem arasındaki ilişkiler araştırılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ankara ili merkezinde görevli öğretmenler oluşturmaktadır. Bu evrenden alt, orta ve üst sosyoekonomik düzey göz önüne alınarak basit seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen 15 ilköğretim okulundan toplam 347 öğretmen araştırmaya katılmıştır. Bu öğretmenlerin 203'ü (%58.5) erkek, 144'ü (%41.5) kadındır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 187'si (%53.9) sınıf öğretmeni, 160'ı (%46.1) da branş öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Öğretmenlerin yaşları 22 ile 51 arasında değişmektedir ($\bar{X} = 35.25$; $S = 5.90$). Mesleki kıdemleri ise 1 ile 28 yıl arasında değerler almıştır ($\bar{X} = 11.64$; $S = 5.90$).

Veri Toplama Aracı

Dayanıklılığın tek ya da çok boyutlu olarak kullanılması konusunda bazı görüş ayrılıkları söz konusudur. Bazı araştırmacılar, dayanıklılığı bütünsel açıdan ele alarak toplam bir dayanıklılık puanı elde etmişlerdir (Durak, 2002; Harrisson ve diğ., 2002; Maddi, Wadhwa ve Haier, 1996; Morrisey ve Hannah, 1986; Terzi, 2005). Bazı çalışmalarda ise psikolojik dayanıklılık toplam puan olarak kullanılmanın yanında bağlanma, kontrol ve güçlük olmak üzere üç ayrı boyutta incelenmiştir (Crowley ve diğ., 2003; Klag ve Bradley, 2004; Maddi ve diğ., 2006; Maddi ve Khoshaba, 1994). Bununla birlikte, dayanıklılığın tek boyutta ele alınmasının bu kavramın içerdiği üç öğenin yeterince temsil edilip edilmediğine ilişkin tartışmalara neden olduğu görülmektedir. Toplam bir dayanıklılık puanının kullanılması psikometrik açıdan eleştiri konusu olmuştur. Orijinal dayanıklılık ölçeğinin faktör analizi tek boyutlu değil, üç boyutlu bir yapı göstermektedir.

Ayrıca, dayanıklılığın boyutları olan bağlanma ve kontrol arasındaki ilişki güçlü iken, güçlük boyutu dahil olduğunda ilişkiler oldukça zayıflamaktadır. Bazı çalışmalarda ise dayanıklılığın sadece bağlılık ve kontrol boyutları ortaya çıkarılabilmektedir (Klag ve Bradley, 2004).

Türkiye’de yapılan çalışmalarda dayanıklılığın bağlanma ve kontrol boyutları çalırırken, güçlük boyutunun ayırışmadığı görülmektedir (Durak, 2002; Motan, 2002). Dayanıklılık konusundaki çalışmalarda genellikle bağlanma ve kontrol boyutlarının güçlük boyutuna göre daha iyi yordayıcılar olduğu ve güçlük boyutunun yapısal olarak zayıf bir görüntü çizdiği dikkat çekmektedir (Durak, 2002; Leak ve Williams, 1989). Bazen de dayanıklılığın toplam bir puan olarak kullanılmasının yanında medyan ile düşük ve yüksek düzey dayanıklılık olarak iki kategori şeklinde (Crowley ve diğ., 2003; Hanton ve diğ., 2002) ya da basit eğim analizi (simple slope analysis) kullanılarak aritmetik ortalamanın bir standart sapma alt ve üst aralıkları orta olacak şekilde yüksek, orta ve düşük dayanıklılık düzeylerine ayrıldığı görülmektedir (Klag ve Bradley, 2004). Bu çalışmada, dayanıklılık ölçeğinin Türkiye’de yapılan geçerlik çalışmaları üç ayrı boyutu net olarak ortaya çıkaramadığı için toplam puan üzerinden hareket edilmiştir.

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği III-R (Personal Views Survey III-R): Bu ölçek, Mad-di ve Khoshaba (2001) tarafından geliştirilmiş ve Durak (2002) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ölçek, bireyin kendisine ve yaşamına ilişkin inançlarını ifade eden 18 maddenin temsil ettiği bağlanma, kontrol ve güçlük olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Likert tipinde ve 0-3 arasında puanlanan bir ölçektir. Ölçek maddeleri “0 = hiç doğru değil” ve “3 = çok doğru” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçekten alınan puanların yüksekliği psikolojik dayanıklılığın arttığını, düşüklüğü ise dayanıklılığın azaldığını göstermektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında altı maddenin madde toplam korelasyonları .20’nin altında çıktığı için bu maddelerin ölçekten çıkarıldığı rapor edilmiştir. Geri kalan 12 maddenin madde toplam korelasyonları .23 ile .50 arasında olmuş ve ölçeğin iç tutarlık katsayısı .68 bulunmuştur (Durak, 2002). Bu çalışmada, ölçeğin 18 maddelik formu kullanılarak toplanan nihai veriler üzerinde yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizi sonucunda madde toplam korelasyonları .20’nin altında çıkan 5 madde ölçekten çıkarılmıştır. Böylece, ölçekte 13 madde yer almış ve iç tutarlık katsayısı .63 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin 13 maddelik son hâli kullanılmıştır.

Veri Analizi

Verilerin analizinde SPSS 15.0 programı kullanılmıştır. Analiz öncesinde veri seti hatalı kodlamaya karşı kontrol edilmiştir. Veri setinde gözlenen aykırı değerler de ayıklanmıştır. Araştırmada verilerin analizi için öncelikle öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla ölçek maddelerine verilen skorlar toplanarak toplam puanlar elde edilmiştir. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının cinsiyet ve branş değişkenlerine göre farklılığının analizinde bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Değişkenlerin alt gruplarındaki örneklem büyüklüğü 30 ve üzerinde olduğu için parametrik testlerin kullanılması tercih edilmiştir¹. Yaş ve mesleki kıdem

1. Büyükköztürk’e (2003, s. 8) göre dağılımın normal dağılımdan aşırı sapma göstermedi-

değişkenleri ile psikolojik dayanıklılık puanları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla da Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Analizlerde hata payı .05 olarak alınmıştır.

3. Bulgular

Psikolojik Dayanıklılığın Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılığı için yapılan t-testi sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerde Psikolojik Dayanıklılığın Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	S	t	sd	p
1. Erkek	203	28.30	4.54	-.48	345	.63
2. Kadın	144	28.52	3.85			

Tablo 1 incelendiğinde, ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir [$t(345) = -.48, p > .05$]. Başka bir anlatımla, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri cinsiyete göre değişmemektedir.

Psikolojik Dayanıklılığın Branşa Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık puanlarının branş değişkenine göre farklılığı için yapılan t-testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerde Psikolojik Dayanıklılığın Branşa Göre t-Testi Sonuçları

Branş	n	\bar{X}	S	t	sd	p
1. Sınıf öğretmeni	187	28.71	4.55	1.54	345	.13
2. Branş Öğretmeni	160	28.01	3.89			

Tablo 2’ye göre, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık yoktur [$t(345) = 1.54, p > .05$]. Sınıf öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık puan ortalaması 28.71 olurken, bu değer branş öğretmenlerinde 28.01 olmuştur. Buna göre, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin branşa göre değişmediği belirtilebilir.

Psikolojik Dayanıklılığın Yaş ve Mesleki Kıdem ile İlişkisi

Araştırmaya katılan ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık puanını varsaymak için öngörülen örneklem büyüklüğü 30 ve üzerinde olmasına karşın, alt grupların her birinin büyüklüğünün 15 ve daha fazla olması durumunda parametrik bir istatistiğin kullanılmasının, anlamlılık düzeyinde önemli bir sapmaya yol açmadığına ilişkin görüşler bulunmaktadır.

larının yaş ve mesleki kıdem değişkenleri ile ilişki için hesaplanan Pearson korelasyon katsayıları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerde Psikolojik Dayanıklılığın Yaş ve Mesleki Kıdem ile İlişkisi

Değişkenler	Psikolojik Dayanıklılık	Yaş	Mesleki Kıdem
1. Psikolojik Dayanıklılık	1.00		
2. Yaş	-.03	1.00	
3. Mesleki Kıdem (Yıl)	.02	.88**	1.00

* $p < .05$; ** $p < .01$

Tablo 3 incelendiğinde, ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık toplam puanları ile yaşları ($r = -.03$, $p > .05$) ve mesleki kıdemleri ($r = .02$, $p > .05$) arasında anlamlı ilişkilerin olmadığı görülmektedir. Bu bulgu, araştırmaya katılan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yaş ya da meslekteki çalışma süresiyle ilişkili olmadığını göstermektedir. Ancak öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = .88$, $p < .01$).

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin bazı demografik değişkenlerle ilişkisinin incelendiği bu araştırmada, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyet ve branş değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile yaş ve mesleki kıdem değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmamıştır. Bu bulgular, araştırmaya katılan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ele alınan bu demografik değişkenlerle ilişkili olmadığını göstermektedir.

Araştırmanın önemli bulgularından biri, ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyete göre değişmediği yönündedir. Bu bulgu, psikolojik dayanıklılığın cinsiyete göre değişmediğini gösteren önceki araştırma bulgularıyla uyumludur (Chan, 2003; Crowley ve diğ., 2003; Harrisson ve diğ., 2002; Maddi ve diğ., 2006; Sezgin, 2009). Ancak, ilgili alanyazında cinsiyetin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisine ilişkin araştırma bulguları çelişkilidir. Örneğin; Hannah ve Morrisey (1986) gençlerin psikolojik dayanıklılık puanları ile cinsiyetin ilişkili olduğu sonucuna vardıkları araştırmada, kızların psikolojik dayanıklılık düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bunun aksine, Harrisson ve diğerleri (2002) ise cinsiyetin psikolojik dayanıklılık üzerinde etkili olmadığını sonucuna varmıştır. Maddi ve diğerleri (2006) de, dört ayrı araştırmanın sonuçlarını yansıtan çalışmalarında, kolej öğrencileri ve çalışan yetişkinlerden oluşan birinci araştırmada psikolojik dayanıklılığın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Chan (2003) öğretmenlerin genel psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile dayanıklılığın üç ayrı faktörü olarak bağlanma, kontrol ve güçlük boyutları üzerinde cinsiyetin temel etkisinin anlamlı olmadığını sonucuna varmıştır. Bu farklı bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmenlerde psikolojik dayanıklılığın cinsiyet ile ilişkili olmadığını gösteren araştırma

sonuçlarının yoğunlukta olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sınıf ya da branş öğretmeni olma durumuna göre değişmediğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, Sezgin (2009) tarafından yapılan ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeyi ile branş değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı yönündeki araştırmanın sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Sınıf öğretmenliğinin görev ve sorumluluklar açısından branş öğretmenliğinden farklılık gösterdiği yanlar bulunmaktadır. Öğrencilerin yaş düzeyleri, öğrenim gereksinimleri, üstlenilen sorumluluklar ve karşılaşılan güçlükler göz önüne alındığında sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin daha yüksek olması beklenebilir. Ancak, araştırmanın bulguları bu beklentiyi doğrular nitelikte değildir.

Bu çalışmada ilköğretim okulu öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri yaş ile ilişkili bulunmamıştır. Buna göre, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığı yaşa bağlı olarak değişmemektedir. Bu bulgu, alanyazında daha önce yapılan bazı araştırmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Psikolojik dayanıklılığı yaş ile ilişkilendiren Chan (2003) öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve dayanıklılık boyutları üzerinde yaş değişkeninin temel etkisinin anlamlı olmadığı sonucuna varmıştır. Başka bir çalışmada Harrison ve diğerleri (2002) yaşın psikolojik dayanıklılık üzerinde etkili olmadığını bulmuşlardır. Başka bir çalışmada ise psikolojik dayanıklılık toplam puanının ve üç ayrı boyutunun yaş ile anlamlı ilişkiler göstermediği sonucuna varılmıştır (Maddi ve diğ., 2006). İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılığına ilişkin bir çalışmada da öğretmenlerin yaşları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Sezgin, 2009). Alanyazında psikolojik dayanıklılığın yaşla ilişkili bulunduğu araştırmalar da söz konusudur. Örneğin yaş ilerledikçe kızların psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir düşüşün olduğunu gösteren araştırma sonuçları vardır (Hannah ve Morrissey, 1986). Yaşın ilerlemesine bağlı olarak öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin, özellikle sınıf yönetimi ve öğretim becerilerinin artacağı yönündeki düşünce, yaşa bağlı olarak psikolojik dayanıklılık algısının yükselebileceği beklentisini doğurmaktadır. Bu çalışmada, öğretmenlerin yaşları arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeylerinin arttığı yönünde anlamlı bir ilişki bulunmadığı gibi, çok düşük düzeyde de olsa yaş ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin negatif yönde olması ilginç bir sonuç olarak kabul edilebilir.

Araştırmada öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin mesleki kıdemle ilişkili olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu bulgu, psikolojik dayanıklılık üzerine yapılan çeşitli araştırmalarla uyumlu görünmektedir (Harrison ve diğ., 2002; Sezgin, 2009). Öğretmenlik deneyim boyutunun önemli olduğu bir meslek olarak kabul edilebilir. Mesleğin ilk yıllarında yaşanan bazı zorluklar ve karşılaşılan güçlükler zamanla azalır, işe ilişkin bir kontrol algısı gelişir. Öğretmenlikte mesleğin ilk yıllarının daha zor geçtiği düşünüldüğünde, mesleki kıdemle ilerlemesine bağlı olarak psikolojik dayanıklılık algısının artması beklenebilir. Ancak, zamanla yaşanması muhtemel mesleki tükenmişlik ya da stres kaynaklarının varlığını devam ettirme olasılığı, öğretmenlerin mesleki kıdem-

lerinin ilerlemesine rağmen psikolojik dayanıklılık düzeylerinin artmasını engelliyor olabilir. Bu nedenle, bu konuda daha detaylı araştırmaların yapılmasında fayda vardır. Çünkü öğretmenlerin demografik değişkenlerinin psikolojik dayanıklılık ile ilişkisine yönelik farklı ya da çelişkili araştırma bulgularının olması, bu konuda net bir düşünceye varmayı zorlaştırmaktadır. Ancak cinsiyet ya da yaş gibi demografik özelliklerin psikolojik dayanıklılıkla çok da ilişkili olmadığını gösteren araştırma bulgularının çoğunlukta olması, konunun bu yönüyle farklı araştırmalarda farklı öğretmen örnekleminde ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak öğretmenlerin bir kişilik özelliği olarak psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yorumlanmasında, demografik değişkenlerin yanında farklı örgütsel değişkenlerin ele alınması gerektiği belirtilebilir. Okul ortamının öğretmenler tarafından nasıl algılandığı, onların okula ve mesleğe bağlanmaları ve dayanıklılık düzeylerini artırmaları açısından önemli görülmelidir. Bu bağlamda, okul ikliminin destekleyici ve katılımcı bir özelliğe sahip olması, öğretmenlerin dayanıklılık düzeylerini geliştirmeye yardımcı olabilir. Meslektaşlardan, okul yöneticilerinden ya da eğitim denetmenlerinden alınan sosyal destek de öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyini artırarak onların işe ve mesleğe bağlanmalarını olumlu yönde etkileyebilir.

Mesleki gelişim olanakları sağlanan ve karar süreçlerine katılmaları desteklenen öğretmenlerin dayanıklılık düzeylerinin artacağı ifade edilebilir. Güvene dayalı ve işbirliğinin teşvik edildiği bir okul ortamında, öğretmenlerin daha yüksek düzeyde dayanıklılık göstermeleri beklenebilir. Psikolojik dayanıklılığı yüksek öğretmenlerin olaylarla başa çıkma, günlük olaylara ilişkin kontrol algısı içinde olma ve değişimi kendileri için bir öğrenme aracı olarak görme düzeylerinin daha yüksek olacağı beklentisi, öğretmenlerde psikolojik dayanıklılık düzeyinin artmasına bağlı olarak mesleki tükenmişlik duygularının azalacağı ve stresle başa çıkma becerilerinin gelişeceği anlamına gelmektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini artırmaya yönelik ve öğretmenlik mesleğinin stresli yönleriyle daha etkili şekilde başa çıkmaya yardımcı olacak okul temelli uygulama ve stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

5. Kaynakça

- Aydın, İ. (2002). *İş yaşamında stres* (2. baskı). Ankara: Pegem A.
- Azeem, S. M. (2010). Personality hardiness, job involvement and job burnout among teachers. *International Journal of Vocational and Technical Education*, 2(3), 36-40.
- Balay, R. (2000). *Yönetici ve öğretmenlerde örgütsel bağlılık*. Ankara: Nobel.
- Baltaş, A. ve Baltas, Z. (2000). *Stres ve başa çıkma yolları* (20. basım). İstanbul: Remzi.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (3. baskı). Ankara: Pegem A.
- Chan, D. W. (2003). Hardiness and its role in the stress-burnout relationship among prospective Chinese teachers in Hong Kong. *Teaching and Teacher Education*, 19, 381-395.
- Crowley, B. J., Hayslip, B., & Hobdy, J. (2003). Psychological hardiness and adjustment to

- life events in adulthood. *Journal of Adult Development*, 10(4), 237-248.
- Durak, M. (2002). *Predictive role of hardiness on psychological symptomatology of university students experienced earthquake* (Unpublished master thesis). The Middle East Technical University, Ankara.
- Hannah, T. E., & Morrisey, C. (1986). Correlates of psychological hardiness in Canadian adolescents. *The Journal of Social Psychology*, 127(4), 339-344.
- Hanton, S., Evans, L., & Neil, R. (2002). Hardiness and the competitive trait anxiety response. *Anxiety, Stress and Coping*, 16(2), 167-184.
- Harrison, M., Loisselle, C. G., Duquette, A., & Semenic, S. E. (2002). Hardiness, work support and psychological distress among nursing assistants and registered nurses in Quebec. *Journal of Advanced Nursing*, 38(6), 584-591.
- Judkins, S. K., & Furlow, L. (2003). Creating a hardy work environment: Can organizational policies help? *Texas Journal of Rural Health*, 21(4), 11-17.
- Judkins, S. K., & Rind, R. (2005). Hardiness, stress, and job satisfaction among home care nurses. *Home Health Care Management and Practice*, 17(2), 113-118.
- Karakelle, S. ve Canpolat, S. (2008). Tükenmişlik düzeyi yüksek ilköğretim öğretmenlerinin öğrencilere yaklaşım biçimlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 33, 106-120.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (19. baskı). Ankara: Nobel.
- Klag, S., & Bradley, G. (2004). The role of hardiness in stress and illness: An exploration of the effect of negative affectivity and gender. *British Journal of Health Psychology*, (9), 137-161.
- Lambert, C. E., & Lambert, V. A. (1999). Psychological hardiness: State of the science. *Holistic Nursing Practice*, 13(3), 11-19.
- Lambert, V. A., Lambert, C. E., & Yamase, H. (2003). Psychological hardiness, workplace stress and related stress reduction strategies. *Nursing and Health Sciences*, (5), 181-184.
- Leak, G. K., & Williams, D. E. (1989). Relationship between social interest, alienation, and psychological hardiness. *Individual Psychology*, 45(3), 369-375.
- Maddi, S. R., Harvey, R. H., Khoshaba, D. M., Lu, J. L., Persico, M., & Brow, M. (2006). The personality construct of hardiness, III: Relationships with repression, innovativeness, authoritarianism, and performance. *Journal of Personality*, 74(2), 575-598.
- Maddi, S. R., & Khoshaba, D. M. (1994). Hardiness and mental health. *Journal of Personality Assessment*, 63(2), 265-274.
- Maddi, S. R., & Khoshaba, D. M. (2001). *Personal views survey* (3rd ed. revised). Newport Beach, CA: The Hardiness Institute.
- Maddi, S. R., Wadhwa, P., & Haier, R. J. (1996). Relationship of hardiness to alcohol and drug use in adolescents. *AM. J. Drug Alcohol Abuse*, 22(2), 247-257.
- Morrisey, C., & Hannah, T. E. (1986). Measurement of psychological hardiness in adolescents. *Journal of Genetic Psychology*, 148(3), 393-397.
- Motan, İ. (2002). *Distinguishing anxiety and depression: Hardiness* (Unpublished master thesis). The Middle East Technical University, Ankara.
- Norfolk, D. (1989). *İş hayatında stres* (Çev.: L. Serdaroğlu). İstanbul: Form.
- Sezgin, F. (2009). Relationships between teacher organizational commitment, psychological hardiness and some demographic variables in Turkish primary schools. *Journal of Educa-*

- tional Administration*, 47(5), 630-651.
- Sezgin, F. (2010). Psikolojik dayanıklılığı düşük ve yüksek öğretmenlerde örgütsel bağlılık üzerine bir araştırma. *19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiri Özetleri* (ss. 92-93). Lefkoşa: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Sheard, M., & Golby, J. (2007). Hardiness and undergraduate academic study: The moderating role of commitment. *Personality and Individual Differences*, 43, 579-588.
- Terzi, Ş. (2005). *İyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Thomson, W. C., & Wendt, J. C. (1995). Contribution of hardiness and school climate to alienation experienced by student teachers. *The Journal of Educational Research*, 88(5), 269-274.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction : Psychological hardiness is a personality characteristic which consists of three different components as commitment, control, and challenge (Maddi et al., 2006; Maddi & Khoshaba, 1994; Morrissey & Hannah, 1986). *Commitment* is the ability to what extent people stay involved with events around them rather than isolate themselves due to stress. *Control* is defined as the feeling of influencing the outcomes by struggling and trying rather than feeling powerless. *Challenge* refers the capability of seeing change as a natural opportunity for growth rather than seeking security (Maddi et al., 2006; Maddi & Khoshaba, 1994) and this combination can increase resilience to stressful life events. Lambert and Lambert (1999) reported that the quality of work-life is high in organizations which promote employees' hardiness level and help them cope with stress and burnout, since hardiness and stress are the predictors of employee burnout. In addition to this, Judkins and Furlow (2003) stated that organizations giving attention to commitment of people could benefit from employees with high hardiness.

Psychological hardiness may reduce the negative effects of stress in schools and improve teacher organizational commitment. As people high in hardiness can effectively cope with the stressful events, teachers with high level of psychological hardiness may be more successful in coping with work-related stress. Although considerable attention has been paid to psychological hardiness, there is still a need to reconsider conceptualization and measurement of this concept. For that reason, the present study aims at investigating primary school teachers' psychological hardiness levels in terms of their some demographic variables. In frame of this purpose, the following questions have been addressed in this study:

Are there any significant differences in primary school teachers' psychological hardiness scores by the variables of their gender and branch?

Are primary school teachers' psychological hardiness levels significantly associated with their age and years of experience?

Method : With its survey model, this study examined the primary school teach-

ers' psychological hardiness levels. A total of 347 teachers from 15 randomly selected primary schools in Ankara participated in the study. These teachers consisted of 203 (58.5%) males and 144 (41.5%) females. They were 187 (53.9%) classroom teachers and 160 (46.1%) teachers from different branches. Their ages ranged from 22 to 51 with a mean of 35.25 ($SD = 5.90$). They ranged in years of experience between 1 and 28 years ($M = 11.64$; $SD = 5.90$).

Personal Views Survey III-R (PVS III-R) was used to gather data. This survey was developed by Maddi and Khoshaba (2001) as a shortened form of the previous versions and adapted to Turkish culture by Durak (2002). It consists of 18 items measuring the commitment, control, and challenge components of hardiness. Higher scores of the scale indicate higher levels of psychological hardiness (Durak, 2002). The present study tested the reliability of the earlier form of this instrument with 18 items. Since the reliability analysis showed that five of the 18 items had low item-total correlations, these items were extracted and Cronbach's Alpha was computed as .63.

Because of the controversial construct validity of psychological hardiness, this study used the teacher hardiness as a total score. In order to determine whether there are any significant differences between the mean scores of teachers in terms of their gender and branch variables, independent samples t-tests were computed. In addition, Pearson product-moment correlation coefficients were calculated to determine the relationships between teachers' psychological hardiness and their ages and years of experience.

Results: Results indicated that primary school teachers' hardiness levels were not significantly related to their demographic variables. There were no significant differences in teachers psychological hardiness scores in terms of the variables gender [$t(345) = -.48, p > .05$] and branch [$t(345) = 1.54, p > .05$]. In addition to this, results revealed that there were no significant relationships between teachers' psychological hardiness and both their ages and years of experience.

Discussion and Conclusion: Results from this study showed that primary school teachers' psychological hardiness levels were not associated with their demographic variables. These findings are in line with some previous studies reporting that demographic variables had no significant effects on psychological hardiness (Chan, 2003; Crowley, Hayslip, & Hobdy, 2003; Harrisson, Loiselle, Duquette, & Semenic, 2002; Maddi et al., 2006; Sezgin, 2009). However, relevant literature provides some controversial results about the relationships of demographic variables to psychological hardiness of participants. For instance, Hannah and Morrisey (1986) found that the variables of gender, age, and grade in school were related to hardiness scores of adolescents and concluded that females were harder than males. These different findings give rise to further studies aiming at clarifying the effects of teachers' demographic variables on psychological hardiness. In addition, this study investigated teacher psychological hardiness as a composite construct rather than multiple factors because of its inconsistent construct validity results. For that reason, it is suggested that further studies should be conducted to determine whether there are any demographic differences in commitment, control, and challenge factors of psychological hardiness.